

UDK: 314.744:061.1

Biblid 1451-3188, 12 (2013)

Год XII, бр. 43–44, стр. 31–42

Изворни научни рад

Анђела БУКАНОВИЋ¹

РЕГУЛАТИВА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ОБЛАСТИ ИРЕГУЛАРНИХ МИГРАЦИЈА

ABSTRACT

During the last decade, the issue of irregular migration has increasingly been recognized as a significant problem in the European Union. The harmonization of EU law started slowly after the adoption of the Amsterdam Treaty. Common standards and procedures to be applied in Member States for returning illegally staying third-country nationals are given and special attention is given to the protection of persons who are victims of trafficking in human beings. EU regulation is primarily focused on the border control and significant progress has been attained in this area through Frontex agency. It remains to be seen how much will be achieved in combating irregular migration through the control of the labour market. However, it could be said that significant differences are still present in laws of EU member states.

Key words: irregular migration, European Union, third-country nationals, trafficking in human beings.

1) СВРХА

У току последње деценије, питање ирегуларних миграција у све се већој мери препознаје као значајан проблем у оквиру Европске уније, и у том смислу се предузимају све интензивнији напори у регулисању ове области. Опште је познато да Европска унија из економских разлога представља једну од значајнијих дестинација за мигранте. Мотиви миграната са ирегуларним

¹ Институт за међународну политику и привреду, Београд. Електронска адреса аутора: andjela@diplomacy.bg.ac.rs. Рад представља део научног пројекта „Србија у савременим међународним односима: Стратешки правци развоја и учвршћивања положаја Србије у међународним интегративним процесима – спољнополитички, међународни економски, правни и безбедносни аспекти“, финансираног од стране Министарства науке и технолошког развоја Владе Републике Србије (евиденциони број: 179029), а реализује се у Институту за међународну политику и привреду у периоду од 2011. до 2014. године.

статусом углавном су слични мотивима миграната чији је статус регуларан, односно најчешће су економске природе, јер је у већини случајева реч о лицима која потичу из земаља са знатно нижим примањима, с тим да када је реч о мигрантима са ирегуларним статусом, они могу бити и жртве трговине људима. Може се приметити да су и данас међу државама чланицама ЕУ присутне значајне разлике у погледу регулисања области ирегуларних миграција. У принципу, од 1999. године, тачније након ступања на снагу Уговора из Амстердама, започет је процес усаглашавања у значајнијој мери (Уговором из Амстердама пренета су овлашћења на ЕУ у погледу спољашње контроле граница, азила и имиграције).²

II) МЕРЕ ЕУ

Након Уговора из Амстердама па до данас, у оквиру ЕУ постигнут је постепен напредак у области ирегуларних миграција, па се у том смислу могу идентификовати поједини значајнији помаци. Пре свега, у Тампереу је 1999. планирано усвајање заједничке политике азила и имиграције,³ а затим је у оквиру Хашког програма од 2004. године такође предвиђено успостављање заједничке политике азила, имиграције и граница.⁴ Након тога, 2004. године створени су правни оквири за формирање агенције Фронтекс, како би се побољшало управљање спољним границама ЕУ.⁵ Лисабонским уговором из 2007. ојачана је могућност ЕУ да одређује политику држава чланица у области азила, имиграције и спољашње контроле граница.⁶ Као део даље тенденције хармонизације, у септембру 2008. године усвојен је Европски пакт о имиграцији и азилу.⁷ Исте године формирана је и Европска миграциона мрежа,

² “The Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts”, Amsterdam, 2 October 1997, *Official Journal of the European Communities*, C 340/1, 10.11.1997, p. 5.

³ “Tampere European Council 15 and 16 October 1999 Presidency Conclusions”, European Parliament, Интернет, http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm.

⁴ “The Hague programme: strengthening freedom, security and justice in the European Union”, *Official Journal of the European Union*, C 53/1, 3.3.2005.

⁵ “Council Regulation (EC) No 2007/2004 of 26 October 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union”, *Official Journal of the European Union*, L 349/1, 25.11.2004.

⁶ “Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community”, Lisbon, December 2007, *Official Journal of the European Union*, C 306/1, 17.12.2007, pp. 11, 58.

⁷ “European Pact on Immigration and Asylum”, Council of the European Union, Brussels, 24 September 2008, 13440/08.

чији је основни циљ прикупљање ажурних, поузданих и објективних података о миграцијама и азилу.⁸ Крајем 2009. године усвојен је Штокхолмски програм за период од 2010. до 2014. године, којим је у принципу замењен Хашки програм.⁹ Нешто касније усвојен је и детаљни Акциони план уз Штокхолмски програм.¹⁰ У 2011. години Европска комисија представила је и низ мера усмерених на успостављање свеобухватне европске миграционе политике, засноване на већој солидарности међу државама чланицама, а којом се омогућава да ЕУ боље реагује на изазове миграција.¹¹ У овом периоду је у области ирегуларних миграција донето и неколико значајнијих уредби и директива о којима ће бити више речи, а на основу којих је у некој мери постигнуто усаглашавање законодавстава држава чланица ЕУ.

III) САДРЖАЈ

Међу државама чланицама ЕУ, миграциона политика се дакле појачано уоквирује на нивоу ЕУ, међутим, упркос тренду хармонизације, државе чланице ЕУ на различите начине приступају ирегуларној миграцији. Такав је случај на пример у погледу начина регистрације и инспекције грађана (нпр. у скандинавским земљама, сви грађани од рођења имају идентификациони број који је свугде регистрован, док у Енглеској не постоји никакав регистар боравишта, и тек је од 2004. почело увођење обавезних личних карти), или на пример тренутна политика пријема се разликује међу земљама чланицама ЕУ (нпр. Енглеска је више отворена за миграцију радне снаге, док то није случај у Немачкој).¹² Може се приметити недостатак сагласности и у погледу терминологије. Наиме, у литератури се користе различити придеви: „ирегуларни“, „илегални“, „нерегистровани“, „неодобрени“, „недозвољени“,

⁸ “Council Decision of 14 May 2008 establishing a European Migration Network”, *Official Journal of the European Union*, L 131/7, 21.5.2008.

⁹ “The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting citizens”, *Official Journal of the European Union*, C 115/1, 4.5.2010.

¹⁰ “Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Delivering an area of freedom, security and justice for Europe’s citizens Action Plan Implementing the Stockholm Programme”, European Commission, COM(2010) 171 final, Brussels, 20.4.2010.

¹¹ “Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 4 May 2011 – Communication on migration”, European Commission, COM(2011) 248, Brussels, 4.5.2011.

¹² Dita Vogel, Norbert Cyrus, “Irregular Migration in Europe – Doubts about the Effectiveness of Control Strategies”, *Policy Brief*, No. 9, March 2008. p. 2.

који се онда комбинују са различитим именицама: „мигранти“, „имигранти“, „странци“, „страни држављани“. Последњих година се термин „илегалан“ у све мањој мери користи, односно његово место све више заузима термин „ирегуларан“, са образложењем да се у контексту људских права он сматра мање понижавајућим, односно да ниједно људско биће не може бити илегално.¹³ У том смислу се онда такође може рећи и да људско биће не може бити ирегуларно. Можда би ипак било правилније када је то могуће користити термин који се односи на радњу (миграција) односно статус, дакле не на субјекта (мигрант). Тако је на пример у извештају Опште комисије за међународне миграције, основане у оквиру Уједињених нација, прихваћен термин „миграната са ирегуларним статусом“.¹⁴ Ипак, поменута коректност изискивала би употребу и сувише сложених реченица за „мигранта чији је боравак, статус или улазак ирегуларан“. За термин „ирегуларан“ се осим тога тврди и да је шири од термина „илегалан“ и да не мора указивати на понашање које је криминално.¹⁵ У сваком случају, последњих година је евидентно фаворизовање термина „ирегуларан“. Законска решења у земљама ЕУ такође се разликују у овом смислу. Тако се у Имиграционом закону Велике Британије користи термин „илегалног уласка“, у немачком Закону о бораваку користи се термин „незаконитог уласка“, у италијанском Закону бр. 189/2002 термин „странца у ирегуларном положају“, или нпр. у пољском Закону о странцима, постоји „нелегални прелазак границе, боравак на територији без потребних виза или дозвола“.¹⁶ У актима ЕУ такође није присутна терминолошка конзистентност, у појединим документима се користи термин „илегалан“,¹⁷ а у другима опет „ирегуларан“.¹⁸ У принципу, 27 држава чланица ЕУ имају различите имиграционе системе, а поједини елементи су подвргнути процесу

¹³ Anna Triandafyllidou (ed.), *Irregular Migration in Europe: Myths and Realities*, Ashgate Publishing, Burlington, 2010, p. 2.

¹⁴ “Migration in an Interconnected World: New Directions for Action – Report of the Global Commission on International Migration”, Global Commission on International Migration (GCIM), 5 Oct 2005, p. 32.

¹⁵ Шире о томе: Anna Triandafyllidou (ed.), *Irregular Migration in Europe: Myths and Realities*, op. cit., pp. 2–3.

¹⁶ Christal Morehouse, Michael Blomfield, *Irregular Migration in Europe*, Migration Policy Institute, Washington, 2011, p. 5.

¹⁷ Directive 2009/52/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 providing for minimum standards on sanctions and measures against employers of illegally staying third-country nationals, *Official Journal of the European Union*, op. cit.

¹⁸ “Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 4 May 2011 – Communication on migration”, European Commission, op. cit.

усаглашавања, тако да је у погледу управљања границама постигнута значајна сарадња, а посебно је значајна и Директива Европског парламента и Савета 2009/52/ЕЗ о минимуму стандарда у погледу санкција и мера против послодаваца који запошљавају држављане трећих земаља чији је боравак илегалан. Ипак, пре свега се мора имати у виду да се регуларност статуса имигранта процењује од стране држава чланица ЕУ појединачно, у складу са њиховим домаћим законима.¹⁹ У Европском пакту о имиграцији и азилу посвећена је посебна пажња контроли ирегуларних миграција, поготово осигуравањем враћања имиграната у земље порекла или у транзитне земље. У том смислу се усвајају три принципа: већа сарадња између држава чланица, Комисије и земаља порекла или транзита у циљу контроле ирегуларних имиграција, затим да илегални имигранти на територији државе чланице ЕУ морају напустити ту територију, као и да се од држава захтева да поново приме њихове држављане који илегално бораве на територији ЕУ. Такође је планирано и да се контрола граница учини ефикаснијом, па је с тим у вези значајна улога дага Фронтексу.²⁰ У Штокхолмском програму се истиче да је кључ политике ЕУ у области ирегуларних миграција: ефикаснија контрола граница, борба против трговине људима, интегрисано управљање границама, сарадња са државама порекла и транзита, и најзад, ефикасна и одржива политика повратка.²¹ У области ирегуларних миграција, у секундарном законодавству ЕУ постоји неколико директива и уредби од значаја, на основу којих је донекле постигнуто усаглашавање законодавстава држава чланица ЕУ. Пре свега ту је Директива Савета 2001/90/ЕЗ о узајамном признавању одлука о протеривању држављана трећих земаља, чија је дакле основна сврха омогућавање признања одлука о протеривању издатих од стране једне државе чланице, против држављанина треће земље који се налази на територији друге државе чланице.²² Односи се на одлуке о протеривању засноване на озбиљној претњи јавном реду или националној безбедности (као на пример у случају осуде за кривично дело кажњиво казном која укључује лишавање слободе у трајању од најмање једне године) и пропуст у поступању у складу са нормама домаћег права, које се односе на улазак или боравак странаца. Значајна је и

¹⁹ Christal Morehouse, Michael Blomfield, *Irregular Migration in Europe*, Migration Policy Institute, op. cit., p. 4.

²⁰ “European Pact on Immigration and Asylum”, Council of the European Union, Brussels, 24 September 2008, 13440/08.

²¹ “The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting citizens”, *Official Journal of the European Union*, op. cit., p. 30.

²² Council Directive 2001/40/EC of 28 May 2001 on the mutual recognition of decisions on the expulsion of third country nationals, L 149/34, 2.6.2001.

Директива Савета 2002/90/ЕЗ којом је дата заједничка дефиниција појма „омогућавања илегалне имиграције“. Реч је о лицу које са умишљајем помаже лицу које није држављанин државе чланице да уђе, или прође кроз територију неке од држава чланица кршењем закона државе у питању, или о лицу које у циљу стицања финансијске добити са умишљајем помаже лицу које није држављанин државе чланице да борави на територији државе чланице, супротно законима земље у питању.²³ Свака држава чланица ЕУ мора усвојити и одговарајуће санкције у том смислу, као и санкције у случају подстрекавања, помагања или покушаја поменутих аката. Директивом 2001/51/ЕЗ се у смислу борбе против ирегуларних миграција предвиђа усаглашавање законодавстава у погледу новчаних казни у односу на превознике који крше обавезе у погледу превоза лица која су држављани трећих држава.²⁴ Посебан режим донекле је предвиђен за лица која су жртве трговине људима путем Директиве Савета 2004/81/ЕЗ.²⁵ Наиме, њоме се дефинишу услови за добијање дозвола ограниченог трајања, а у вези са дужином релевантних националних поступака који се воде, у односу на лица која нису држављани неке од земаља чланица ЕУ, а која сарађују у борби против трговине људима или против омогућавања ирегуларних миграција. Потребно је при том да присуство жртве служи сврси истраге, затим да је жртва показала јасну намеру да сарађује, као и да је прекинула све односе са осумњиченима за дата дела. Дакле, примењује се у односу на жртве трговине људима, чак и у случају када су илегално ушли у ЕУ, с тим да држава чланица може усвојити одредбе које су повољније за наведену категорију лица. Директивом Европског парламента и Савета 2008/115/ЕЗ успостављени су заједнички стандарди и процедуре за повратак држављана трећих земаља који се илегално налазе на некој од територија држава чланица, са извесним изузецима.²⁶ Државе чланице имају обавезу да у свим случајевима

²³ Council Directive 2002/90/EC of 28 November 2002 defining the facilitation of unauthorised entry, transit and residence, *Official Journal of the European Communities*, L 328/17, 5.12.2002, Article 1.

²⁴ Council Directive 2001/51/EC of 28 June 2001 supplementing the provisions of Article 26 of the Convention implementing the Schengen Agreement of 14 June 1985, *Official Journal of the European Communities*, L 187/45, 10.7.2001.

²⁵ Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities, *Official Journal of the European Union*, L 261/19, 6.8.2004.

²⁶ Directive 2008/115/EC Of The European Parliament And Of The Council of 16 December 2008 on common standards and procedures in Member States for returning illegally staying third-country nationals, *Official Journal of the European Union*, L 348/98, 24.12.2008.

узму у обзир најбољи интерес деце, породични живот и здравље лица, и у том смислу да поштују принцип невраћања. Одлуку о повратку издаје држава чланица држављанину треће земље који се илегално налази на њеној територији, међутим уколико је реч о лицу које има важећу дозволу за боравак у некој другој држави чланици, оно се мора одмах вратити у ту државу.²⁷ Регулисан је и добровољни повратак, у смислу да се у одлуци о повратку наводи период у којем је могућ добровољни повратак, у периоду између седам и тридесет дана, с тим да је остављена могућност да се овај период ипак продужи, узимајући у обзир околности конкретног случаја (нпр. друштвене везе, или уколико има деце која похађају школу).²⁸ У случају да овакав период није одобрен, или уколико се лице није добровољно вратило у одобреном периоду, држава чланица ће оснажити његово исељење. У том смислу последња опција биће мере принуде, које морају бити примерене и без употребе прекомерне силе.²⁹ Одлука о повратку може бити праћена забраном уласка, уколико није дат период за добровољни повратак, или уколико није поштована обавеза повратка. Дужина трајања овог периода се у принципу утврђује од случаја до случаја, тј. у складу са околностима случаја, с тим да у принципу овај период не може бити дужи од пет година (осим уколико је реч о лицу које представља претњу јавној или националној безбедности), а у одређеним случајевима могу решити и да суспендују забрану.³⁰ Директивом 2009/52/ЕЗ се у циљу борбе против ирегуларних миграција од држава чланица ЕУ захтева да забране запошљавање држављана трећих земаља који илегално бораве у некој од земаља чланица ЕУ.³¹ Дакле, од посебног је значаја што се ставља акценат на послодавце који искоришћавају предности илегалног запошљавања, будући да је реч о једном од најважнијих фактора који подстиче ирегуларне миграције. Чак и да је реч о држављанима трећих земаља чији мотив није искључиво зарада, у принципу и ова лица морају обезбедити новац за сопствено издржавање. Директивом 2009/52/ЕЗ предвиђа се заједнички минимум стандарда у погледу санкција које се примењују у односу на послодавце који запошљавају држављане трећих земаља чији је боравак илегалан. Послодавци су дужни да од ових лица траже дозволу боравка или

²⁷ Ibid., Article 6.

²⁸ Ibid., Article 7.

²⁹ Ibid., Article 8.

³⁰ Ibid., Article 11.

³¹ Directive 2009/52/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 providing for minimum standards on sanctions and measures against employers of illegally staying third-country nationals, *Official Journal of the European Union*, op. cit.

друго одобрење пре запошљавања, затим да чувају копије дозволе или одобрења за време трајања запослења, као и да у случају запошљавања лица које није држављанин неке од земаља чланица ЕУ о томе обавесте надлежне власти. Значајно је што је предвиђено да намерно запошљавање држављана трећих земаља чији је боравак илегалан, представља кривично дело, у случају да послодавац упорно крши своје обавезе у смислу Директиве 2009/52/ЕЗ, уколико запосли значајан број оваквих радника, запосли их у посебно експлоатишућим условима рада, запосли жртве трговине људима или уколико је реч о малолетним лицима.³² Као један од новијих помака у регулисању ирегуларних миграција, може се навести Директива 2011/36/ЕУ, којом се успоставља минимум правила у погледу дефиниције кривичних дела и казни у области трговине људима, као и заједничке одредбе које би требало да ојачају заштиту жртава и превенцију овог кривичног дела.³³ Државе чланице су се обавезале да ће следећи акти бити кажњиви: регрутовање, превозење, пребацивање, скривање или пријем особа, укључујући и размену или пребацивање контроле над тим лицима, путем претње силом или употребе силе или других облика принуде, отмице, преваре, обмане, или злоупотребом моћи или рањивог положаја, као и давање или примање исплата или бенефиција како би се постигао пристанак лица над којим друго лице има контролу у циљу експлоатације.³⁴ Реч је о дефиницији која је нешто шира од дефиниције усвојене у Конвенцији Савета Европе о борби против трговине људима из 2005. године.³⁵ Државе чланице такође морају осигурати кажњивост подстрекавања, помагања, подржавања или покушаја овог дела, а дата је и дефиниција појма експлоатације. Директивом 2011/36/ЕУ одређене су казне, предвиђено је да максимум казне заговора не може бити мањи од пет година, а у случају постојања отежавајућих околности десет година (у случају да је кривично дело учињено у односу на посебно рањиво лице, у оквиру криминалне организације, уколико је намерно или великим немаром угрожен живот жртве, или је учињено употребом насиља или уколико озбиљно повреди жртву).³⁶

³² Ibid., Article 9.

³³ Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA, *Official Journal of the European Union*, L 101/1, 15.4.2011.

³⁴ Ibid., Article 2.

³⁵ Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Council of Europe, Warsaw, 16.V 2005, Article 4.

³⁶ Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA, *Official Journal of the European Union*, op. cit., Article 4.

Утврђена је и одговорност правних лица, као и санкције, помоћ и подршка жртвама трговине људима, њихова заштита током кривичне истраге и поступка, а посебна пажња посвећена је заштити деце која су жртве трговине људима. Путем Уредбе 377/2004 о стварању мреже имиграционих официра за везу, пре свега се омогућава боља размена информација међу државама чланицама које су значајне за ирегуларне миграције.³⁷ Као што је раније напоменуто, значајну улогу у борби против ирегуларних миграција пружа агенција Фронтекс (*European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union*). Успостављена је како би се побољшало интегрисано управљање спољним границама ЕУ. Одговорност за контролу и надзор спољних граница лежи на државама чланицама, док је циљ Фронтекса да омогући ефикаснију примену постојећих и будућих мера ЕУ у погледу управљања спољним границама, поготово путем координирања акција држава чланица у спровођењу тих мера, и на тај начин допринесе ефикасном, високом и униформном нивоу контроле лица, као и надзору спољних граница држава чланица.³⁸ Као главни задаци агенције Фронтекс наведени су: координирање оперативне сарадње међу државама чланицама у области управљања спољним границама, помоћ државама чланицама у обучавању чувара националних граница, анализа ризика, праћење развоја истраживања од значаја за контролу и надзор спољних граница, помоћ државама чланицама у околностима које захтевају повећану техничку и оперативну помоћ на спољним границама, обезбеђивање државама чланицама потребне подршке у организовању заједничких операција за повратак.³⁹ Као једна од надлежности Фронтекса Уредбом 863/2007 касније је предвиђена могућност слања брзих интервентних граничних тимова у изузетним ситуацијама, поготово уколико је на границама присутан велики број држављана трећих држава, који покушавају да уђу у ЕУ илегално.⁴⁰ Последење измене унете су путем Уредбе 1168/2011, којом су између осталог

³⁷ Council Regulation (EC) No 377/2004 of 19 February 2004 on the creation of an immigration liaison officers network, *Official Journal of the European Union*, L 64/1, 2.3.2004.

³⁸ “Council Regulation (EC) No 2007/2004 of 26 October 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union”, *Official Journal of the European Union*, op. cit., Article 1.

³⁹ Ibid., Article 2.

⁴⁰ Regulation (EC) No 863/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a mechanism for the creation of Rapid Border Intervention Teams and amending Council Regulation (EC) No 2007/2004 as regards that mechanism and regulating the tasks and powers of guest officers, L 199/30, 31.7.2007, Article 1.

нешто измењене постојеће надлежности Фронтекса.⁴¹ Може се рећи да је Фронтекс трансформисао сарадњу држава чланица ЕУ у погледу управљања спољним границама ЕУ, а у значајној мери је побољшано прикупљање података и извештаја у области ирегуларних миграција.⁴² Због успеха Фронтекса, његов буџет је значајно повећан (са око 19 милиона евра у 2006. години на негде око 118 милиона евра у 2012).⁴³

IV) ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА

Регулатива Европске уније је у области ирегуларних миграција у принципу највише усмерена на контролу граница, пре свега путем агенције Фронтекс, и у овој области су постигнути значајни помаци. Остаје да се види колико ће се постићи у сузбијању ирегуларних миграција путем контроле тржишта рада у извесној мери. Осим ове две тачке, у одређеном обиму придаје се значај и појму омогућавања илегалних имиграција, затим заједничким процедурама за повратак држављана трећих земаља, као и заштити лица која су жртве трговине људима, и предвиђању посебног режима за добијање дозвола ограниченог трајања у односу на лица која сарађују у борби против трговине људима или против омогућавања ирегуларних миграција.

V) ИЗВОРИ

1. "Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Delivering an area of freedom, security and justice for Europe's citizens Action Plan Implementing the Stockholm Programme", European Commission, COM (2010) 171 final, Brussels, 20.4.2010.
2. "Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions of 4 May 2011 – Communication on migration", European Commission, COM (2011) 248, Brussels, 4.5.2011.

⁴¹ Regulation (EU) No 1168/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 amending Council Regulation (EC) No 2007/2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders, L 304/6, 22.11.2011.

⁴² Christal Morehouse, Michael Blomfield, *Irregular Migration in Europe*, op. cit., p. 3.

⁴³ "General Report 2011", *Frontex*, p. 23, Интернет, http://www.frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Annual_report/2011/General_Report_2011.pdf.

3. "Council Decision of 14 May 2008 establishing a European Migration Network", *Official Journal of the European Union*, L 131/7, 21.5.2008.
4. "Council Directive 2001/40/EC of 28 May 2001 on the mutual recognition of decisions on the expulsion of third country nationals", L 149/34, 2.6.2001.
5. "Council Directive 2001/51/EC of 28 June 2001 supplementing the provisions of Article 26 of the Convention implementing the Schengen Agreement of 14 June 1985", *Official Journal of the European Communities*, L 187/45, 10.7.2001.
6. "Council Directive 2002/90/EC of 28 November 2002 defining the facilitation of unauthorised entry, transit and residence", *Official Journal of the European Communities*, L 328/17, 5.12.2002.
7. "Council Directive 2004/81/EC of 29 April 2004 on the residence permit issued to third-country nationals who are victims of trafficking in human beings or who have been the subject of an action to facilitate illegal immigration, who cooperate with the competent authorities", *Official Journal of the European Union*, L 261/19, 6.8.2004.
8. "Council Regulation (EC) No 2007/2004 of 26 October 2004 establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union", *Official Journal of the European Union*, L 349/1, 25.11.2004.
9. "Council Regulation (EC) No 377/2004 of 19 February 2004 on the creation of an immigration liaison officers network", *Official Journal of the European Union*, L 64/1, 2.3.2004.
10. "Directive 2008/115/EC Of The European Parliament And Of The Council of 16 December 2008 on common standards and procedures in Member States for returning illegally staying third-country nationals", *Official Journal of the European Union*, L 348/98, 24.12.2008.
11. "Directive 2009/52/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 providing for minimum standards on sanctions and measures against employers of illegally staying third-country nationals", *Official Journal of the European Union*, L 168/24, 30.6.2009.
12. "Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA", *Official Journal of the European Union*, L 101/1, 15.4.2011.
13. "European Pact on Immigration and Asylum", Council of the European Union, Brussels, 24 September 2008, 13440/08.
14. "General Report 2011", *Frontex*, Интернет, http://www.frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Annual_report/2011/General_Report_2011.pdf.

15. "Migration in an Interconnected World: New Directions for Action - Report of the Global Commission on International Migration", Global Commission on International Migration (GCIM), 5 Oct 2005.
16. Morehouse, Christal, Blomfield, Michael, *Irregular Migration in Europe*, Migration Policy Institute, Washington, 2011.
17. "Regulation (EC) No 863/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 establishing a mechanism for the creation of Rapid Border Intervention Teams and amending Council Regulation (EC) No 2007/2004 as regards that mechanism and regulating the tasks and powers of guest officers", L 199/30, 31.7.2007.
18. "Tampere European Council 15 and 16 october 1999 Presidency Conclusions", European Parliament, Интернет, http://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm.
19. "The Hague programme: strengthening freedom, security and justice in the European Union", *Official Journal of the European Union*, C 53/1, 3.3.2005.
20. "The Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts", Amsterdam, 2 October 1997, *Official Journal of the European Communities*, C 340/1, 10. 11. 1997.
21. "The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting citizens", *Official Journal of the European Union*, C 115/1, 4.5.2010.
22. "Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community", Lisbon, December 2007, *Official Journal of the European Union*, C 306/1, 17.12.2007.
23. Triandafyllidou, Anna (ed.), *Irregular Migration in Europe: Myths and Realities*, Ashgate Publishing, Burlington, 2010.
24. Vogel, Dita, Cyrus, Norbert, "Irregular Migration in Europe – Doubts about the Effectiveness of Control Strategies", *Policy Brief*, No. 9, March 2008.